

Systémy filosofické

Psaní tlustých knih bývá spíše encyklopedickou náhražkou budování opravdového systému, tj. soustavného promýšlení co možná všech hlavních problémů (témat) v dané době. I když jde o skutečné sepisování systematického díla, jde vlastně o to, získávat přívržence a následovníky (a kriticky odmítat odpůrce). Velké systematické dílo vlastně usnadňuje převzít či přebírat celou řadu autorových myšlenek, aniž by byla nahlédnuta ideové, myšlenková spojitost a souvislost „vlastní hlavou“, tj. na základě vlastního myšlení. Filosofie musí své místo hledat především „na frontě“, tj. tam, kde o něco aktuálního, ale v důsledcích velmi důležitého jde. Systematické promýšlení tak musí být svěřeno logicky velmi trénovaným duchům a vyžaduje mimořádné soustředění v jakési myšlenkové „laboratoři“. A protože ani nejnadanější myslitel není s té udržet v mysli najednou vše, musí se spoléhat na pečlivé sledování a také promýšlení nejrozumnějších „odboček“ od hlavního tématu resp. od hlavní myšlenkové cesty, na něž není dovoleno zapomínat. Proto také musí být hlavní, vedoucí myšlenka – či spíše „idea“ – sledována reflektovaně, tj. s ustavičnými dočasnými návraty na rozcestí a křižovatky, kterými myslitel už prošel (takže musel rozhodovat, kam jít a kam nikoli). V tom je velmi užitečný zápis, neboť tak je myslitel nucen každé takové rozhodnutí, a vlastně každý významný myšlenkový krok, formulovat s takovou dostačující přesností, aby se k němu mohl vracet jako k jakémusi dočasnému (ovšem situačnímu) invariantu (a aby takový invariant mohl nejen revidovat, ale případně i změnit či nahradit jiným). Psaní velkého spisu by tedy nemělo mít charakter encyklopedie, nýbrž mělo by v praxi (tj. ve slovech a formulacích) vyzkoušet, zda a jak lze sledované hlavní myšlenky propůjčit jakýsi vnější řád, ne podobný lešení. Takové lešení pak není vlastní budovou, ale umožňuje přístup jakoby zvenčí („okny“) na místa, jichž bylo lze dosáhnout (anebo bude možno dosáhnout, až budova bude dostavěna) především uvnitř budovy, po schodech a chodbách, a to normálními logickými „kroky“.

(Písek, 130623-1.)